

იდეასთან მხატვრული მასალის
მიმართების საკითხი ილია ჭავჭავაძის
მოთხრობაში „სარჩობელაზედ“

THE ISSUE OF THE RELATION OF FICTIONAL
MATERIAL WITH AN IDEA IN ILIA CHAVCHAVADZE'S
STORY "ON THE GALLOWS"

ხათუნა კალანდარიშვილი

Khatuna Kalandarishvili

ივანე ჯავახიშვილის სახელობის
თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი
Ivane Javakhishvili Tbilisi State University

ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა ფაკულტეტი
Faculty of Humanities

საკვანძო სიტყვები: იდეური ჩანაფიქრი, საზოგადოება,
დანაშაული, სიკვდილით დასჯა

Keywords: Idea, Society, Crime, Capital punishment

ილია ჭავჭავაძემ თავისი პატარა მოთხრობით „სარჩობელაზედ“ ქართულ სააზროვნო და ლიტერატურულ სივრცეში შემოიტანა საზოგადოებისა და მისი ცალკეული წევრის ურთიერთობის, დანაშაულისა და სასჯელის საკითხები და გაილაშქრა სიკვდილით დასჯის წინააღმდეგ.

ილია ჭავჭავაძის შემოქმედებით მუშაობას მკითხველამდე იდეალების ნათლად და დაუბრკოლებლად მიტანის სურვლი წარმართავს – მის პროზაულ თხზულებათა დიდ ნაწილში ნაწარმოების იდეური ჩანაფიქრი მხატვრულ მასალას იქვემდებარებს, მასალა იმ ნიშნითაა შერჩეული, რომ სათქმელი მაქსიმალური სიზუსტით, თუმცა, ამავე დროს, ზემოქმედების დიდი ძალით გამოიხატოს.

ეს მეთოდია გამოყენებული პატარა მოთხრობის – „სარჩობელაზედ“ – შექმნის დროსაც. ნაწარმოების კომპოზიციურ ღერძს მოხუცი პეტრეს პერსონაჟი წარმოადგენს. იგი ხალხის წიაღიდან გამოსული, ხალხის წიაღში აღზრდილი კაცია, რომლის ბუნება, მენტალიტეტი, დამოკიდებულება გარესამყაროსადმი ხალხის მსოფლმხედველობის გამომხატველია. მის ადამიანობას, ზნეობას, კაცთმოყვარეობას ის გარემო კვებავს, რომელშიც იგი ჩამოყალიბდა. პეტრე თავისი მომხიბვლელი, ბავშვური სიმარტივით, გულბრყვილობით, შინაგანი სისუფთავითა და სინრფელით უახლოვდება ადამიანის პირველსახეს. მისი მთავარი თვისება სხვა ადამიანებისადმი სიყვარულია და ეს განსაზღვრავს მის უანგარო სიკეთეს, გულმხურვალეობას, შენდობის უნარს. მოთხრობაში ამ პერსონაჟთან მიმართებითაა გამოკვეთილი ყველა მნიშვნელოვანი აზრობრივი და იდეური მომენტი:

საზოგადოების დეგრადაცია, გულცივობა, სისასტიკემდე მისული უპასუხისმგებლობა ნაწარმოებში იმითაა ნაჩვენები, რომ მოხუც პეტრეს უკვირს ხალხის დამოკიდებულება სიკვდილით დასჯის აქტისადმი.

პროტესტი სიკვდილით დასჯის წინააღმდეგ, სასჯელის ამ ფორმის მიუღებლობა, ადამიანობის არსთან მისი შეუ-

თავსებლობა გამოხატულია იმით, რომ პეტრე, თუმცა თავისი თვალთ ხედავს ყველაფერს, მაინც არ შეუძლია დაიჯეროს, რომ ცოცხალი ადამიანი „კატასავით ჩამოჰკიდეს“ და სიკვდილით დასაჯეს.

პეტრესადმი მიწერილ წერილში გაანალიზებულია დანაშაულისა და მისი შესაბამისი სასჯელის პრობლემა. დანაშაულამდე განვლილი ცხოვრების გზა წერილში აღწერილია იმ ადამიანის პირით, რომელმაც საკუთარ თავზე გამოსცადა ის უნუგეშო მდგომარეობა, როდესაც კაცს ცხოვრება არჩევანის საშუალებას ართმევს და დანაშაულისკენ უბიძგებს. ეს მკითხველს საშუალებას აძლევს, მხოლოდ მსაჯულის პოზიციიდან კი არ უყუროს ძმების საქციელს, არამედ მათი თვალთაც დაინახოს მოვლენები, რათა დანაშაულის მხოლოდ რაციონალურ, ცივ შემფასებლად კი არ დარჩეს, არამედ ის მორალურ საფუძველზე აღმოცენებული ადამიანური პოზიციით დააბალანსოს. მხოლოდ ასეთი ჰუმანური დამოკიდებულება განსაზღვრავს სამართლიან მსჯავრს. წინააღმდეგ შემთხვევაში სასჯელი უბრალო შურისძიებად გადაიქცევა და აღარ იარსებებს ზნეობრივი საფუძველი, რომელიც მსჯავრმდებელს დამნაშავისაგან განასხვავებს. ამგვარი მიდგომა საზოგადოების გაჯანსაღების ერთ-ერთი აუცილებელი პირობაა.

ლიტერატურა:

ვაჟა-ფშაველა. (1961). თხზულებათა სრული კრებული ხუთ ტომად, ტომი V, თბილისი: გამომცემლობა „საბჭოთა საქართველო“.

მინაშვილი, ლ. (1995). ილია ჭავჭავაძე, თბილისი: თბილისის უნივერსიტეტის გამომცემლობა.

მინაშვილი, ლ. (2020). საქართველოს ლიტერატურათმცოდნეობის აკადემია, შრომები, X, თბილისი: გამომცემლობა „მერიდიანი“. უფლისა ჩუენისა იესო ქრისტესი წმიდა სახარება, მათესი, მარკოსისი, ლუკასი და იოანესი, საქმე მოციქულთა და ეპისკოპოლენი მოციქულთანი, ტფილისი.

ჭავჭავაძე, ი. (1988). თხზულებათა სრული კრებული ოც ტომად, ტომი II, თბილისი: „მეცნიერება“, „საბჭოთა საქართველო“.

ჭავჭავაძე, ი. (2007). თხზულებათა სრული კრებული ოც ტომად, ტომი XIII, თბილისი: „ილიას ფონდი“.

With his short story “On the Gallows” Ilia Chavchavadze brought the issues of the relationship of an individual with the society, crime, and punishment into the Georgian intellectual and literary space and made a stand against capital punishment.

The primary driver of Ilia Chavchavadze’s creative work is the will to deliver the ideals to the readers with clarity and without obstructions. In a large segment of his prosaic work the idea is expressed through fictional material. The material is chosen to exhibit the idea with maximal precision and to leave a strong impression.

This same method is used in the short story – “On the Gallows.” The compositional center of the story is the character of old Petre. He is a man formed and brought up by people, his nature, mentality, and his attitude towards his environment express people’s world views. His humanity, morality, and kindness are products of the environment that shaped him. With his charming childlike simplicity, naïveté, internal purity, and honesty, Petre comes close to the human ideal. His primary trait is his love towards other people which determines his unconditional kindness, warmth, and forgiveness. In the story all the important ideas and thoughts are expressed in relation to this character:

Social degradation, indifference, and irresponsibility turned to cruelty are shown in the short story through old Petre’s confusion about people’s attitude towards the act of capital punishment.

The protest against capital punishment and its cruelty, along with its incompatibility with the human ideal is shown through the fact, that even though Petre observes all of this with his own eyes, he cannot believe that they hung a living human “like a cat.”

The letter written to Petre provides an analysis of the problem of crime and fair punishment. Life before the crime is retold in the letter from the point of view of a person who experienced the miserable situation of life taking away their choice and pushing them to crime firsthand. This enables the readers to not only judge the brothers, but to gain perspective and see the events through their eyes. This way the reader can balance the purely rational and cold judgement of the crime with a humanitarian position based in morality. Only such humanitarian attitude can produce fair judgement. Otherwise, punishment turns into revenge, and the moral barrier that separates the judge from the criminal disappears. Such approach is one of the primary requirements towards a healthier society.

References:

Vazha-Pshavela, (1961). Complete collection of stories in five tomes, Tome V, Tbilisi: Published by “Sabtchota Sakartvelo”.

Minashvili, L. (1995). Ilia Chavchavadze, Tbilisi: Published by Tbilisi University

Minashvili, L. (2020). Georgian academy of literary sciences, Works, X, Tbilisi: Published by “Meridiani”.

The holy gospel of our Lord Jesus Christ, Matthew, Mark, Luke, and John, Acts of the apostles and Epistle of the apostles, Tiflis:

Chavchavadze, I. (1988). Complete collection of stories in twenty tomes, Tome II, Tbilisi: “Metsniereba”, “Sabtchota Sakartvelo”.

Chavchavadze, I. (2007). Complete collection of stories in twenty tomes, Tome XIII, Tbilisi: “Ilias Fondi”.